

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 199. Naznanite mi v prihodnji številki „Novic“, kje bi bilo dobiti na Kranjskem kakih 100 precej močnih divjih kostanjev? Rad bi imel namreč kranjsko drevje, ker bi mu tukajšnji kraj in podnebje bolje ugajalo. (M. T. v Bl.)

Odgovor: Ne vemo nikoder na Kranjskem za take kostanje, ako pa ve kedo izmed naših čitateljev za nje, pa prosimo poročila in potem Vas obvestimo.

Vprašanje 200. Blizu šole je bil na južnovzhodni strani hriba obširen vinograd, a je sedaj opuščen, ker grozdje ni vsako leto dozorelo in je bil slabo obdelovan. Bi li uspevalo Ivanovo grozdje in ga je vredno pridelovati? Koliko vina se sme računati na 1 ar zemljišča ob srednji letini, in ali se lahko proda tako vino in po čem? (L. V. v N. na Koroškem.)

Odgovor: Gotovo bode Ivanovo grozdje uspevalo v takem kraju, če se pa bode njega pridelovanje, oziroma napravljavanje, vina iz njega izplačavalo, pa ne vamo, ker nam ni znano, koliko se ga lahko pridela na 1 ar in kako je s kupčijo z vinom iz Ivanovega grozdja. Tudi v nobeni strokovni knjigi ni o tem nikakega pojasnila.

Vprašanje 201. Ker je na Koroškem sadno drevje zelo drago mislim napraviti veliko drevesnico. Bi li uspevalo drevje v ozki dolinici (v jarku), kjer je sedaj senožet in teče okoli nje voda? Lega je nizka, voda teče od juga proti severu, a vetrovom je pot precej zaprta. (L. V. v N.)

Odgovor: Gotovo bode drevesnica uspevala v takem kraju, ako svet ni močviren, t. j. ako vsaj tako globoko voda vedno ne stoji, kolikor globoko segajo korenine in da ni toliko hudega mraza, da bi drevje pozeblo. Tega pa mi ne moremo vedeti, o tem se morete na lici mesta prepričati, oziroma izkušnje nabirati, kako je bilo dosedaj po zimi s sadnim drevjem v vašem kraju po enakih legah. Znano nam je toliko, da celovška okolica ni za drevesnico, ker tam gotovo vsako tretje ali četrto leto drevje pozebe. To izkušnjo je naredila koroška kmetijska družba, ki je morala svojo drevesnico preložiti daleč od Celovca proč v zaveten kraj.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

192.

Waimiri. Nelson. Otago. Maori.

Na vse zgodaj smo bili gotovi za pot. Stopali smo cel ljubi dan po grozih močarinah, sem in tje smo prišli k gorskim jezerom in bisticam, preko katerih smo

z veliko težavo prešli. Ako bi bil nerodno stopil, po meni bilo. Na večer smo dospeli v dolino, v kateri je osem Ircev že peti mesec zlato pralo. Postavili smo stane in sklenili, da se nekaj dni tu pomudimo.

Ti kraji so močvirni, gore in doline pa so z gostimi pralesi odete. Novozelandski les je veličastnejši na pogled od samega pralesa ameriškega. Drevje gre prav do orjaške višine; po deblih in po vejah se plazijo razne ovijalke, ki se spenjajo prav do vrhov, in vse je tako spleteno, da ni moči skozi preriti. Tu rasto tudi razne do 15 črevljev visoke praproti, in v objemu imajo po jeden črevelj; perje jim je razpeto kot orjašk dežnik, in vsako leto oktobra in novembra na novo požene. Sredi lesa je tiho kakor da je vse življenje izmrlo. Nikjer ne ugledaš metulja, nikjer zverine, samo neštivilni murni lazijo po vlažnej zemlji. Kedar drevo doide, ne usiha tako kakor v Avstraliji, temveč gnjuje dalje, kajti solnce s svojimi žarki v les ne prodira, in dežja je tu izredno mnogo vsakega leta. Dosta pa je ptičev na Novem Zelandu, zlasti mnogo izbornih pevcev, posebno na glašu sta „Kokorimoko“ in „tui“. Tudi divji kokošij je mnogo, dasi se ne morejo tako lahko ploditi radi premnojih murnov, ki jim jajca pijo.

Tri dni smo stikali po tej krajini, kopali tu pa tam, da bi se prepričali, ali je kaj prida zlata. Zlato smo dobili povsodi kjer smo kopali, ali tako malo, da se nam je trudapolno delo le slabo povračalo. Četrtega dne smo prišli v dolinico, $\frac{1}{4}$ nre od reke, ki jej vele Waimire; tu smo nakanjali dalje se pomuditi. Postavili smo na navršju dva utrjena stana, napravili lesen pod od šibkih dreves in stolkli tudi posebno shrambico za moko in in slanino. Mimo tega smo postavili visok dimnik od praproti, in smo po dnevu in po noči kurili.

Zlato se pere tu kakor drugje. Da bi si mogli napraviti potrebnih korit, morali smo najpreje dobiti desak, ali nikjer jih ni bilo moči kupiti. Treba je bilo nastopiti težaven pot pet angleških milj k samotnej naselbini, kjer so v globokem lesu Irci že dalje časa hlode žagali. S temi deskami smo lezli nazaj, gori in doli brodili v vednem deževju, tako da smo vsi utrujeni, premočeni in blatni še le tretjega dne se privlekli k svojemu stanovanju.

V okolici waimirskeje je bilo raztreseno na sto avstralijskih diggerjev, kateri so že dalje časa tu delali. Delo je zelo mučno, in zato so mi skoro vsi tožili, da ni dobro tu. Hrana se s težavo dobiva, zlasti meso, dežuje v enomer, podnebje je nezdravo, po vrhu so še druge nadloge in težave, toraj ni čudo, da mnoge diggerje otožnost napade.

Doline in gore so z gostim lesom odete, treba toraj najpreje prostor posekati, in po tem še le kopati, preden je moči do zlata priti. Na vrhu leži plast črne prsti, pod njo do tri črevlje debela plast zelte ali blede-sive ilovice, potem še le je trdina, v kateri se zlato

nahaja. Največja nadloga diggerjem v teh krajih pa so neizmerne množine selečih murnov. Ni ga kota, ni ga mesta, kamor bi človek glavo položil, da bi ga te živalice ne nadlegovale. Povsodi jih je dosta, kar mrgoli od njih, tudi na človeka se spravijo. Bil sem priča takemu dogodku. Blizu reke so kopali štirje Holštinci; eden je bolan ležal v stanu. Ker je bila perilnica zlata skoro angleško miljo daleč od stana, odhajali so vsakega dne zjutraj tje in zvečer še le so se vračali domov. Nekega dne po storjenem delu vrnejo se domov in najdejo svojega bolnega druga na postelji pokritega s samim murni. Koj začno murne z njega grebsti, bolnik se ne gane, začno ga tresti, ali bil je mrtev. Ujedla ga je ogromna množina murnov, katerim se ni mogel ubraniti.

Ta kraj gre k provinciji canterburškej. Kakor je Amerika razdeljena na države in Avstralija na kolonije, tako se deli Novi Zeland na provincije. Tukajšnje okrožje nazivajo domačini „Kanerie.“ Veliko pogorje, ki se vleče od juga po vsem Novem Zelandu, ima v tej provinciji najvišje vrhove in se naziva južne Alpe. Mej temi gorami je zlasti očiten Mount Cook, ki je z večnim snegom odet. V gorah je mnogo jezer in bistic, v vodah pa živi izredno mnogo jegulj.

Dva mesec sem se pomudil v tej krajini, potem sem sklenil, da pojdem dalje na sever v provincijo Nelson, najlepšo krajino Novega Zelanda. Zloživši svoje reči sem se poslovil od drugov in se spustil sam k morskemu bregu od koder je vodila edina cesta na sever. Povsodi po bregu so ležali ostanki razbitih brodov in mnogo vsakojake robe, katero je voda na breg izmetala. Prebrodivši napeto Taramakau sem prišel k reki Grey, ki loči provincijo Canterbury od Nelsona. Ob tej reki stoji mesto, v katerem stanujejo sami trgovci, kajti v okolici dela na stotine diggerjev.

Šel sem pogledat glavno mesto Nelson. Vsa provincija ima 10.000 duš, 5000 jih gre na mesto in okolico. Podnebje je prijetno, nebes jasen, in zemlja jako rodovita, zato Nelson „vrt“ Novega Zelanda nazivajo. Zlata je tu tudi dosta, največ ob reki Aorere, kjer sta že 1857. l. nek trgovec nelsonski in nek digger avstralijski zlate žile osledila. Nelson, kjer je 1842. l. prva ladija z izselniki pristala, ni veliko mesto, ali ima jako lepo ležo. Krog in krog se širijo prijetni vrtovi z žlahtnimi hruškami in jablanami. Z juga drži pot k bogatim premogovnikom. Mesto samo ima ugledne hiše in dva mosta. V okolici stanuje mnogo Maorov, prvotnih stanovnikov, ki imajo tu urejena stanovišča in svoja zemljišča. Otesani so bolje od samih doselnikov, pa tudi marljivi so. Ukvarjajo se s poljstvom, z lovom, ki pa jim radi nedostatka divjačine ne vrže dosta.

Ko sem se odpravljaj v Auckland, nenadoma se mi ponudi priložnost, da morem za malo ceno pogledati tudi v provincijo Otago. Ker sem imel dovolj časa in me sploh nič ni zadrževalo, sprejel sem ponudbo in šel. Glavno mesto te provincije je Dunedin, stoji ob plovnej reki, ima izborna pristanišča, znatno trgovino in obrt-

nost, in dosta krasnih poslopij. Ves kraj je gorat, ali lesov nima dosta. Po lesu se rede prašiči, katere je tu kapitan Cook, ko je 8. oktobra 1769. l. pristal na pobrežju Novega Zelanda, pustil s tega namena, da bi se zaredili, in bi divjakom ne bilo treba po človeškem mesu gledati. Res so se prašiči zaredili, in še dandanes vsak Maor s spoštovanjem in hvaležnostjo omenja moža, ki ga je previdel s prašiči, krompirjem in zelenjavo, in tako konec naredil ljudožrstvu. Žal, da je zaupanje in spoštovanje do belcev kmalu ugasnilo radi surovosti francoskih kapitanov, kateri so z domačini nezaslišano grdo ravnali, in tako povzročili poznejše hude prepire in poboje.

Tudi v tej provinciji stanujejo mnogi Maori in se ukvarjajo s poljstvom, živinarstvom, trgovino in obrtom. Ali vkljub temu, da jih Angleška na vso moč, čuva, vendar čedalje bolje izumirajo. Maori so postavili, lepo rasli ljudje, in imajo nekaj prijetnega v govorjenju in vedenju. Tetovanja še niso opustili, zlasti rade se tetujejo ženske. Vse vedenje Maorov pa pokazuje nenavadno otožnost. Tudi so vrli kristjanje in dobro poučeni. Radi pripovedajo svoje domače pravljice in bajke. Vestlo praznujejo nedelje in praznike, in ne dovolijo ti take dni niti potovati. Obleko si krojijo z novozelandskega lanu, ki po vsem Zelandu raste. Lan ta podelavajo domačini na razne načine in v razne svrhe; žene pletó z njega tudi košare, konopce in razne izgrače, z vlaken pa predejo robo za rute, plašče, odejo itd. Deca pije iz bogatih cvetov medeni sok, in stari Novozelandčan z veliko slastjo živeči mlado perje mesto tobaka.

Ko sem nek pot hodil po lesu, naletel sem po naključju na tropo domačinov pri ognju. Nekateri so imeli puške, nekateri tomijake in kratko kopje. Ker jim s početka nisem zaupal, ogledal sem, da jim pred kot pred pridem izpred očíj. To pa jih je zelo užalilo. Vzdignili so se nekaterniki, tekli za menoj in klicali po angleški: „Ne ogibajte se nas, saj smo prijatelji in kristjanje!“ Ne po pravici povem, da me je njihova uljudnost in gostoljubnost na vso moč presenitila.

Vsi drugačni pa so Maori po mestih. Klatijo se po ulicah vsi zamazani in raztrgani, in raje stradajo, kakor da bi šli delat.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Gorice. (Dalje in konec.)

Ob določeni uri odpre gospod predsednik zborovanje s tem, da predstavi g. vladnega zastopnika c. kr. okrajnega komisarja Lasciaca ter pozdravi navzoče društvenike v daljšem nagovoru, v katerem stvarno razloži, zakaj da ni bilo 1889 leta občnega zbora in pojasni razloge, zaradi katerih se ni sklical izvanredni občni zbor „Sloge“, katerega je zahtevala letos vloga z 35 podpisi. V tem pojasnilu je najbolj opozarjal, da § 13. društvenih pravil tirja, da izvanredni občni zbor mora predsednik sklicati,